

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
POSLANECKÁ SNĚMOVNA

VIII. volební období

152/0

Návrh poslanců Stanislava Grospiče, Hany Aulické Jírovcové a Pavla Kováčika na vydání zákona o zajištění právní pomoci a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o právní pomoci)

Zástupce předkladatele: Grospič S. a další
Doručeno poslancům: 19. dubna 2018 v 11:41

ZÁKON

ze dne..... 2018

o zajištění právní pomoci a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o právní pomoci)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Zajištění právní pomoci

Oddíl první

Úvodní ustanovení

§ 1

(1) Tento zákon stanoví podmínky pro poskytnutí právní pomoci, jakož i podmínky pro stanovení povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení a rozsah této povinnosti.

(2) Tímto zákonem nejsou dotčeny zvláštní právní předpisy¹⁾, které zajišťují poskytování právní pomoci jiným způsobem, než stanoví tento zákon.

§ 2

(1) Každý má za podmínek stanovených tímto zákonem právo na poskytnutí právní pomoci v řízení

- a) před obecným soudem, včetně správního soudnictví,
- b) o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem,
- c) o ústavní stížnosti před Ústavním soudem,
- d) před jinými orgány uvedenými v § 3.

(2) Ten, kdo se nemůže domoci jiné formy právní pomoci, zejména udělení právní porady nebo sepsání listiny, je oprávněn požádat Českou advokátní komoru (dále jen „Komora“), aby mu podle zvláštního právního předpisu²⁾ určila k poskytnutí právních služeb advokáta.

(3) Právní pomoci podle tohoto zákona se rozumí právní služby poskytované advokáty podle zvláštního právního předpisu²⁾.

(4) Náklady na právní pomoc poskytnutou podle tohoto zákona tomu, kdo není schopen sám je zcela nebo z části hradit, hradí za podmínek a způsobem stanoveným tímto zákonem stát.

§ 3

(1) Jiným orgánem podle § 2 odst. 1 písm. d) se rozumí

- a) policejní orgán nebo státní zástupce oprávněný podle trestního řádu požadovat vysvětlení,³⁾

1) např. zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 629/2004 Sb. o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie

2) Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

3) § 158 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

b) rozhodce při rozhodování sporu podle zvláštního zákona⁴⁾.

(2) Řízením podle § 2 odst. 1 se pro účely tohoto zákona rozumí i podání vysvětlení na žádost policejního orgánu nebo státního zástupce.

Oddíl druhý

Zástupce

§ 4

(1) Soud příslušný podle § 22 (dále jen „příslušný soud“) ustanoví účastníkovi v řízení před soudem nebo jiným orgánem (dále jen „řízení“) zástupce z řad advokátů (dále jen „zástupce“), pokud

- a) účastník není v řízení zastoupen zástupcem, kterého si zvolil nebo který mu byl ustanoven podle tohoto zákona, anebo
- b) účastník navrhne, aby mu byl zástupce podle tohoto zákona ustanoven; tento návrh je možné učinit spolu s návrhem na zahájení řízení nebo i ústně podáním do protokolu v řízení již zahájeném anebo před zahájením řízení je-li to nezbytně třeba k ochraně zájmů účastníka.

(2) Navrhne-li ustanovení zástupce podle odstavce 1 písm. b) pro totéž řízení více účastníků, jejichž zájmy nejsou v rozporu, může jim být i bez návrhu ustanoven společný zástupce. Dostanou-li se zájmy účastníků, kterým byl ustanoven společný zástupce, do rozporu, ustanoví se účastníkům i bez návrhu zástupci jiní, jsou-li jinak splněny podmínky stanovené tímto zákonem.

(3) Účastníkem řízení podle odstavce 1 se rozumí i zákonný zástupce účastníka.

§ 5

Zástupce nelze podle tohoto zákona ustanovit

- a) v občanském soudním řízení, soudním řízením správním nebo rozhodčím řízení jde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva,
- b) v trestním řízení, jde-li o ustanovení obhájce obviněnému (obžalovanému), o ustanovení zmocněnce poškozenému, anebo o ustanovení obhájce mladistvému; ustanovení obhájce nebo zmocněnce se v tomto případě řídí zvláštními právními předpisy,⁵⁾
- c) v řízení o návrhu na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let potřebného k jeho výchově. Ustanovení opatrovníka takového dítěte se v tomto případě řídí zvláštním právním předpisem,⁶⁾
- d) účastníkovi, který má právnické vzdělání buď sám, nebo jeho zaměstnanec, který jej v řízení zastupuje,
- e) tomu, komu byl zástupce pro totéž řízení již dříve ustanoven, avšak účastník ukončil tomuto zástupci zastoupení bez důležitého důvodu nebo bylo zastoupení zrušeno z důvodů na straně účastníka,
- f) právnické osobě,
- g) stanoví-li tak zvláštní zákon.

4) Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

5) Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přehraničních sporech v rámci Evropské unie, ve znění pozdějších předpisů.

6) Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

§ 6

Podání návrhu na ustanovení zástupce je důvodem k odročení jednání nebo k jinému obdobnému rozhodnutí v řízení. Dokud příslušný soud o návrhu na ustanovení zástupce nerozhodne, pak

- a) nelze rozhodnout o zastavení řízení, odmítnutí návrhu na zahájení řízení nebo přijmout jiné obdobné rozhodnutí z důvodu, že účastník není zastoupen advokátem nebo jinou osobou, která je k zastupování v řízení oprávněna zvláštním zákonem,
- b) soud nebo jiný orgán promine zmeškání lhůty k podání vyjádření ve věci nebo k provedení jiných obdobných úkonů; to neplatí, pokud procesní předpisy, podle nichž soud nebo jiný orgán v řízení postupuje, prominutí zmeškání lhůty nepřipouští.

§ 7

(1) Soud nebo jiný orgán je povinen účastníka poučit o jeho právu navrhnout ustanovení zástupce již při zahájení řízení nebo, je-li to povahou věci vyloučeno, bez odkladu po jeho zahájení. Součástí poučení musí být i poučení o právu účastníka navrhnout, aby příslušný soud stanovil státu povinnost zaplatit odměnu zástupce a nahradit jeho hotové výdaje, je-li to odůvodněno příjmovými a majetkovými poměry účastníka (§ 14).

(2) Záznam o poučení účastníka podle odstavce 1 musí být součástí spisu, který soud nebo jiný orgán vede podle procesních předpisů; ze spisu musí být zřejmé, kdy a jakým způsobem k poučení účastníka došlo.

(3) Nesplnil-li soud nebo jiný orgán povinnost poučit účastníka podle odstavce 1, platí ustanovení § 6 obdobně.

(4) Poučení podle odstavce 1 není třeba udělit účastníkovi, který je v řízení zastoupen zástupcem, kterého si zvolil, nebo který mu byl ustanoven podle tohoto zákona nebo jiného právního předpisu.

§ 8

(1) Příslušný soud rozhodne o návrhu na ustanovení nebo zrušení ustanovení zástupce bezodkladně. Není-li tu nebezpečí z prodlení, může příslušný soud o návrhu na ustanovení nebo zrušení ustanovení zástupce rozhodnout až do uplynutí 7 dnů poté, co byl podán.

(2) Jestliže účastník navrhl ustanovení zástupce v řízení před jiným orgánem, je tento orgán povinen dát bez odkladu příslušnému soudu podnět k rozhodnutí o tomto návrhu. Řízení o ustanovení zástupce je u příslušného soudu zahájeno dnem, kdy mu podnět došel. Je-li jiný orgán, kterému byl podán návrh na ustanovení zástupce, nečinný, jakož i v rozhodčím řízení, zahájí příslušný soud řízení o ustanovení zástupce a rozhodne o tomto návrhu i z podnětu účastníka.

§ 9

(1) Soud ustanoví účastníku zástupce, kterého účastník označil ve svém návrhu, pokud tento zástupce se svým ustanovením projevil souhlas.

(2) Pokud účastník zástupce neoznačil, ustanoví soud zástupce podle abecedně uspořádaného pořadníku advokátů (dále jen "pořadník"), kteří souhlasí s poskytováním právní pomoci dle tohoto zákona u tohoto soudu a mají v jeho obvodu, popřípadě sídle, své sídlo. U obvodních soudů v Praze se za sídlo advokáta považuje hlavní město Praha. Nelze-li ustanovit advokáta z tohoto pořadníku, ustanoví soud advokáta z pořadníku advokátů nadřízeného soudu.

(3) Dojde-li ke spojení věci ke společnému projednání a rozhodnutí a účastníkovi byl v každé z těchto věcí ustanoven zástupce, příslušný soud zruší ustanovení těch zástupců, kteří byli ustanoveni později.

§ 10

Zástupce je povinen zastupovat účastníka v řízení, pro které byl ustanoven, a dále ve všech na věc navazujících řízeních, včetně řízení o řádných a mimořádných opravných prostředcích, řízení vykonávacího nebo exekučního, správního soudnictví, včetně řízení o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem, jakož i řízení o ústavní stížnosti před ústavním soudem.

§ 11

(1) Právní vztahy mezi účastníkem a advokátem, který byl ustanoven zástupcem, se řídí právními a stavovskými předpisy upravujícími výkon advokacie, jakož i dalšími zvláštními právními předpisy.

(2) Zástupce je oprávněn navrhnout zrušení ustanovení, dojde-li k narušení nezbytné důvěry mezi ním a účastníkem nebo neposkytuje-li účastník potřebnou součinnost. Zástupce je oprávněn takto postupovat také tehdy, pokud účastník přes poučení zástupcem o tom, že jeho pokyny jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, trvá na tom, aby zástupce přesto postupoval podle těchto pokynů.

(3) Zástupce je oprávněn navrhnout zrušení ustanovení, nesložil-li účastník přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb, ačkoliv byl o to zástupcem požádán; k tomu je zástupce oprávněn i v případě účastníka, v jehož věci byla stanovena částečná povinnost státu hradit náklady právního zastoupení (§ 15 odst. 4).

(4) Účastník je kdykoliv oprávněn písemným sdělením zaslaným zástupci ukončit své zastoupení zástupcem, a to i bez udání důvodu. Zastoupení zaniká doručením písemného sdělení zástupci. Tuto skutečnost oznámí zástupce bez odkladu příslušnému soudu.

§ 12

(1) Advokát, který byl ustanoven zástupcem, má v řízení stejné postavení jako advokát, kterého si jako zástupce účastník zvolil.

(2) Zástupce je oprávněn zastupovat účastníka v řízení, pro které byl ustanoven, a dále ve všech na věc navazujících řízeních uvedených v § 10.

Oddíl třetí

Odměna zástupce a náhrada jeho hotových výdajů

§ 13

Nestanoví-li tento zákon jinak, je účastník, kterému byl ustanoven zástupce, povinen zaplatit zástupci odměnu za zastupování (dále jen „odměna“) a nahradit mu jeho hotové výdaje; výše odměny zástupce a náhrady jeho hotových výdajů se určí podle zvláštních právních předpisů o mimosmluvní odměně advokáta.

Oddíl čtvrtý

Povinnost státu nahradit náklady právního zastoupení

§ 14

(1) Odůvodňují-li to příjmové a majetkové poměry účastníka, zaplatí odměnu zástupce a nahradí jeho hotové výdaje zcela nebo zčásti stát (dále jen „povinnost státu hradit náklady právního zastoupení“). Příjmové a majetkové poměry účastníka budou posuzovány především ve vztahu k předpokládané výši mimosmluvní odměny a tomu, do jaké míry by hrazení právní pomoci negativně ovlivnilo nutnou výživu a zajišťování dalších nezbytných životních potřeb účastníka a jeho rodiny.

(2) O stanovení povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení a o jejím rozsahu rozhoduje na návrh účastníka příslušný soud; takto stanovená povinnost státu hradit náklady právního zastoupení se vztahuje na všechna na věc navazující řízení uvedená v § 10. Jestliže je to důvodné, poskytne se zástupci na jeho žádost přiměřená záloha.

(3) Účastník prokazuje své příjmové a majetkové poměry pro účely uvedené v odstavci 1 prohlášením. Podrobnosti stanoví prováděcí předpis. Příslušný soud má skutečnosti uvedené účastníkem v prohlášení za prokazané, pokud v řízení před příslušným soudem o stanovení povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení nevyjde najevo něco jiného.

(4) Soud nebo správní orgán je povinen učinit opatření k tomu, aby prohlášení účastníka podle odstavce 3, pokud je součástí spisu, který je veden podle procesních předpisů, bylo vyloučeno z nahlížení.

§ 15

(1) Účastník, v jehož věci byla stanovena povinnost státu hradit náklady právního zastoupení (dále jen „oprávněný účastník“) je povinen do osmi dnů oznámit příslušnému soudu změny veškerých skutečností, které jsou rozhodující pro trvání povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení.

(2) Oprávněný účastník je povinen poskytovat zástupci potřebnou součinnost.

(3) Oprávněný účastník je povinen na výzvu příslušného soudu prokázat skutečnosti rozhodné pro trvání povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení do patnácti dnů ode dne doručení výzvy, pokud příslušný soud nestanoví lhůtu delší. Ve výzvě musí být oprávněný účastník upozorněn na následky podle § 16 v případě neprokázání skutečností rozhodných pro trvání povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení.

(4) Oprávněný účastník, v jehož věci byla stanovena částečná povinnost státu hradit náklady právního zastoupení, je povinen na výzvu zástupce složit přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb.

§ 16

(1) Příslušný soud rozhodne i bez návrhu o zproštění státu povinnosti hradit náklady právního zastoupení, jestliže vyjde najevo, že příjmové a majetkové poměry účastníka stanovení této povinnosti státu nadále neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. O zproštění povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení může být z tohoto důvodu rozhodnuto kdykoliv v průběhu řízení, v němž byl zástupce ustanoven, nebo v průběhu na věc navazujícího řízení (§ 10), pokud takové zastoupení účastníka trvá, a to i se zpětnou účinností.

(2) Příslušný soud může i bez návrhu rozhodnout se zpětnou účinností o zproštění povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení v případě, kdy v důsledku výsledku řízení, v němž byl účastníkovi ustanoven zástupce, došlo k podstatné změně jeho příjmových nebo majetkových poměrů. O zproštění povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení může být z tohoto důvodu rozhodnuto nejpozději do dvou let ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, kterým bylo skončeno řízení, v důsledku jehož výsledku k podstatné změně příjmových nebo majetkových poměrů došlo. Byl-li proti tomuto rozhodnutí podán mimořádný opravný prostředek, kasační stížnost nebo ústavní stížnost, běží tato lhůta ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, kterým o nich bylo rozhodnuto; to platí i v případě, kdy ústavní stížnost byla podána proti rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku nebo o kasační stížnosti.

(3) Příslušný soud může i bez návrhu rozhodnout se zpětnou účinností o zproštění státu povinnosti hradit náklady právního zastoupení, jestliže

- a) oprávněný účastník neposkytuje zástupci potřebnou součinnost (§ 15 odst. 2),
- b) oprávněný účastník nevyhoví výzvě podle § 15 odst. 3.

(4) Byl-li stát se zpětnou účinností zproštěn podle předchozích odstavců povinnosti hradit náklady právního zastoupení, je účastník povinen nahradit státu vše, co jeho zástupce od státu na odměně a náhradě hotových výdajů obdržel za úkony právních služeb učiněné v době, na něž se rozhodnutí o zproštění povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení vztahuje; tato náhrada se snižuje o částku, kterou stát obdržel na náhradě nákladů řízení podle § 19.

(5) Právo státu na náhradu podle odstavce 4 se promlčuje ve třech letech ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o zproštění povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení.

§ 17

(1) Byla-li, stanovena povinnost státu hradit náklady právního zastoupení v celém rozsahu,

- a) je účastník zcela osvobozen od soudních, správních nebo jiných obdobných poplatků. Osvobození se vztahuje na celé řízení, jakož i na všechna na věc navazující řízení uvedená v § 10, a to se zpětnou účinností; poplatky dosud zaplacené se však nevracejí,
- b) nemůže být účastníku uložena povinnost složit zálohu na náklady provedení důkazu, popřípadě jiná obdobná povinnost,

Tato osvobození se nevztahují na rozhodčí řízení.

(2) Byla-li stanovena povinnost státu hradit náklady právního zastoupení jen z části,

- a) je účastník osvobozen od soudních, správních nebo jiných obdobných poplatků ve stejném poměru jako byla stanovena povinnost státu hradit náklady právního zastoupení. Osvobození se vztahuje na celé řízení, jakož i na všechna na věc navazující řízení uvedená v § 10, a to se zpětnou účinností; poplatky dosud zaplacené se však nevracejí,
- b) nemůže být účastníku uložena povinnost složit zálohu na náklady provedení důkazu, popřípadě jiná obdobná povinnost,

Tato osvobození se nevztahují na rozhodčí řízení.

(3) Byl-li stát povinnosti hradit náklady právního zastoupení zproštěn (§ 16), osvobození podle odstavce 1 a 2 zanikají.

(4) Předchozími odstavci nejsou dotčena ustanovení zvláštních právních předpisů upravující osvobození od soudních, správních nebo jiných obdobných poplatků.

§ 18

(1) O odměně a náhradě hotových výdajů zástupce oprávněného účastníka a jejich výši rozhoduje soud nebo jiný orgán příslušný k rozhodování ve věci samé, a to v rozhodnutí, kterým se řízení před ním končí, popřípadě samostatným rozhodnutím vydaným do 7 dnů od obdržení vyúčtování odměny a náhrady hotových výdajů ze strany zástupce.

(2) Výše odměny zástupce oprávněného účastníka se určí podle ustanovení zvláštních právních předpisů o mimosmluvní odměně advokáta.

§ 19

Byla-li, byť i jen z části, stanovena povinnost státu hradit náklady právního zastoupení a účastník splňuje podmínky stanovené zvláštními právními předpisy pro přiznání náhrady nákladů řízení, v němž mu byl ustanoven zástupce, soud nebo jiný orgán příslušný k rozhodování o náhradě nákladů řízení rozhodne, že náhrada nákladů řízení se přiznává státu namísto účastníkovi.

oddíl pátý

Hrazení nákladů na právní pomoc

§ 20

(1) Náklady na právní pomoc hradí stát.

(2) Náklady na právní pomoc podle odstavce 1 se rozumí náklady na odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta, který byl ustanoven zástupcem podle tohoto zákona, pokud je hradí zástupci stát (§ 14), popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty. Náhradu za daň z přidané hodnoty soud určí z odměny za zastupování a z náhrady hotových výdajů podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené zvláštním právním předpisem.⁷⁾

(3) Náklady na právní pomoc se hradí ze státního rozpočtu v rámci rozpočtové kapitoly Ministerstva spravedlnosti.

§ 21

(1) V případech uvedených v § 20 odst. 2 uplatňuje advokát vůči státu nárok na odměnu a na náhradu hotových výdajů (dále jen „nárok“) prostřednictvím příslušného soudu. Nárok se uplatňuje písemnou žádostí (dále jen „žádost“), která musí být příslušnému soudu doručena do jednoho roku ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu, kterým bylo podle § 18 nebo podle zvláštního zákona o nároku a jeho výši rozhodnuto; nárok, který nebyl u příslušného soudu takto uplatněn, zaniká.

(2) Žádost musí obsahovat jméno, příjmení, sídlo advokáta, jeho evidenční číslo, pod kterým je zapsán komorou a označení bankovního účtu, na který má být odměna a náhrada hotových výdajů státem zaplacená.

(3) K žádosti advokát připojí stejnopis, úředně ověřenou kopii písemného vyhotovení rozhodnutí o nároku opatřeného doložkou o právní moci, popřípadě doložku o konverzi dle zvláštního právního předpisu.⁸⁾

7) Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

8) Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

(4) Nárok uplatněný vůči státu podle odstavce 1 je advokát povinen snížit o částku odpovídající zálohám na odměnu a náhradu hotových výdajů, které advokát obdržel.

Oddíl šestý

Příslušný soud a řízení před ním

§ 22

(1) Soudem příslušným k rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce (§ 4 odst. 1 písm. b)), o návrhu na zrušení ustanovení zástupce (§ 11 odst. 2 a 3), o návrhu na stanovení povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení (§ 14 odst. 2) a o zproštění povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení podle § 16 odst. 1 a 3 je

- a) obecný soud příslušný podle procesních předpisů k rozhodování o věci samé, včetně správního soudnictví,
- b) Nejvyšší správní soud v řízení o kasační stížnosti,
- c) Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti,
- d) soudce činný podle zvláštního zákona v přípravném řízení trestním, jde-li o řízení před jiným orgánem uvedeným v § 3 odst. 1 písm. a),
- e) okresní soud, v jehož obvodu má sídlo jiný orgán uvedený v § 3 odst. 1 písm. b), jde-li o řízení před tímto jiným orgánem.

(2) Příslušnost soudů uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) je dána, pokud před nimi probíhá řízení ve věci samé, a to bez ohledu na to, že v předchozím řízení, na něž toto řízení navazuje (§ 10), byl podle odstavce 1 příslušným soud jiný.

(3) Soudem příslušným k rozhodování o zproštění povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení podle § 16 odst. 2 je ten soud, který byl naposledy příslušným podle odstavců 1 a 2.

(4) Soudy příslušné podle odstavce 1 písm. a) až c) rozhodují podle procesních předpisů, kterými je upraveno řízení ve věci samé. Soud příslušný podle odstavce 1 písm. d) rozhoduje v řízení podle trestního řádu⁹⁾ a soud příslušný podle písm. e) rozhoduje v řízení podle občanského soudního řádu.¹⁰⁾

(5) Rozhodnutí o ustanovení zástupce a rozhodnutí, kterým bylo zcela vyhověno návrhu na stanovení povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení, nemusí být odůvodněno; proti těmto rozhodnutím není přípustný opravný prostředek.

(6) Proti rozhodnutí, kterým byl návrh na ustanovení zástupce zamítnut, kterým nebylo vyhověno návrhu na stanovení povinnosti státu hradit náklady právního zastoupení nebo kterým byl stát zproštěn povinnosti hradit náklady právního zastoupení, je přípustný řádný opravný prostředek, pokud jej procesní předpisy připouštějí. Osobou oprávněnou k podání tohoto opravného prostředku je účastník a v případě rozhodnutí, kterým byl návrh na ustanovení zástupce zamítnut, i advokát uvedený v § 9 odst. 1.

9) Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

10) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

oddíl sedmý

Společná ustanovení

§ 23

Spory o náhrady, které náležejí státu podle § 16 odst. 4 a o nároky advokátů vůči státu podle § 21 odst. 1, rozhodují soudy příslušné dle zvláštního právního předpisu.¹¹⁾

ČÁST DRUHÁ

Přechodná a zmocňovací ustanovení

§ 24

(1) Advokáti, kteří byli ustanoveni v občanském soudním řízení nebo v soudním řízení správním zástupcem účastníka podle dosavadních předpisů, se považují za zástupce podle tohoto zákona.

(2) O návrzích na ustanovení zástupce v občanském soudním řízení nebo v soudním řízení správním, o nichž nebylo rozhodnuto do dne účinnosti tohoto zákona, se rozhodne podle tohoto zákona.

§ 25

Komora rozhodne o žádostech o určení advokáta, které byly podány podle zvláštního zákona do účinnosti tohoto zákona, jde-li o poskytnutí právních služeb spočívajících v zastoupení před soudem nebo jiným orgánem, podle dosavadních předpisů.

§ 26

(1) Nároky advokátů vůči státu na zaplacení odměny a náhrady hotových výdajů v případech uvedených v § 20 odst. 2, o nichž bylo rozhodnuto do účinnosti tohoto zákona, se uspokojí podle dosavadních předpisů.

(2) Nároky advokátů vůči státu na zaplacení odměny a náhrady hotových výdajů v případech uvedených v § 20 odst. 2, o nichž nebylo rozhodnuto do účinnosti tohoto zákona, se rozhodnou podle dosavadních předpisů.

(3) Ustanovení odstavce 2 se použije přiměřeně i o návrzích stěžovatelů podle § 83 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, podaných do dne účinnosti tohoto zákona.

§ 27

Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou podrobnosti prohlášení podle § 14 odst. 3.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o trestním řízení soudním

§ 28

Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 57/1965 Sb., zákona č. 173/1968 Sb., zákona č. 58/1969 Sb., zákona č. 149/1969 Sb.,

11) Zákon č. 99/1963 Sb.

zákona č. 156/1969 Sb., zákona č. 48/1973 Sb., zákona č. 29/1978 Sb., zákona č. 43/1980 Sb., zákona č. 159/1989 Sb., zákona č. 178/1990 Sb., zákona č. 303/1990 Sb., zákona č. 558/1991 Sb., zákona č. 25/1993 Sb., zákona č. 115/1993 Sb., zákona č. 292/1993 Sb., zákona č. 154/1994 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 214/1994 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 8/1995 Sb., zákona č. 152/1995 Sb., zákona č. 150/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 148/1998 Sb., zákona č. 166/1998 Sb., zákona č. 191/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 77/2001 Sb., zákona č. 144/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 424/2001 Sb., zákona č. 200/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 279/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 283/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 587/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 45/2005 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 239/2005 Sb., zákona č. 394/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 253/2006 Sb., zákona č. 321/2006 Sb., zákona č. 170/2007 Sb., zákona č. 179/2007 Sb., zákona č. 345/2007 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 90/2008 Sb., zákona č. 121/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 135/2008 Sb., zákona č. 177/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 384/2008 Sb., zákona č. 457/2008 Sb., zákona č. 480/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 52/2009 Sb., zákona č. 218/2009 Sb., zákona č. 272/2009 Sb., zákona č. 306/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 163/2010 Sb., zákona č. 197/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 219/2010 Sb., zákona č. 150/2011 Sb., zákona č. 181/2011 Sb., zákona č. 207/2011 Sb., zákona č. 330/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 348/2011 Sb., zákona č. 357/2011 Sb., zákona č. 459/2011 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 43/2012 Sb., zákona č. 193/2012 Sb., zákona č. 273/2012 Sb., zákona č. 390/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 105/2013 Sb., zákona č. 141/2014 Sb., zákona č. 77/2015 Sb., zákona č. 86/2015 Sb., zákona č. 150/2016 Sb., zákona č. 163/2016 Sb., zákona č. 243/2016 Sb., zákona č. 264/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 301/2016 Sb., zákona č. 455/2016 Sb., zákona č. 55/2017 Sb., zákona č. 56/2017 Sb., zákona č. 57/2017 Sb., zákona č. 58/2017 Sb., zákona č. 59/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb. a zákona č. 204/2017 Sb., se mění takto:

1. V § 33 odst. 1 věta třetí zní:

„Má právo zvolit si obhájce nebo požádat o jeho ustanovení (§ 38 odst. 2) a s obhájcem se radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení.“

2. V § 33 odst. 2 se v první větě vkládají za slovo „obhajoby“ slova „zvoleného obhájce nebo obhájce, který mu byl ustanoven podle § 38 odst. 2“.

3. V § 33 odst. 4 poslední větě se slova „§ 38 odst. 2“ nahrazují slovy „§ 38 odst. 3“.

4. V § 38 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

„(2) Obviněnému, u něhož nejsou dány důvody k ustanovení obhájce podle odstavce 1 a který si obhájce nezvolil, musí být ustanoven obhájce neprodleně poté, co o to požádá; to neplatí, pokud byl takto obviněnému obhájce v téže věci již dříve ustanoven, avšak obviněný požádal o zrušení ustanovení tohoto obhájce bez důležitého důvodu nebo bylo ustanovení obhájce zrušeno z důvodů na straně obviněného.“

Dosavadní odstavec 2 se označuje jako odstavec 3.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna občanského soudního řádu

§ 29

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 295/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 384/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 198/2009 Sb., zákona č. 218/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 286/2009 Sb., zákona č. 420/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 48/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 409/2010 Sb., zákona č. 69/2011 Sb., zákona č. 139/2011 Sb., zákona č. 186/2011 Sb., zákona č. 188/2011 Sb., zákona č. 218/2011 Sb., zákona č. 355/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 147/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 202/2012 Sb., zákona č. 334/2012 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 369/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 404/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 241/2013 Sb., zákona č. 293/2013 Sb., zákona č. 252/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 139/2015 Sb., zákona č. 164/2015 Sb., zákona č. 205/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 258/2017 Sb., zákona č. 291/2017 Sb., zákona č. 296/2017 Sb. a zákona č. 365/2017 Sb., se mění takto:

1. § 30 včetně poznámky pod čarou č. 57g), zní:

„§ 30

(1) Podmínky, za nichž musí být ustanoven účastníkovi zástupcem advokát, stanoví zvláštní právní předpis.^{57g)}

(2) O návrhu na ustanovení zástupce podle odstavce 1 rozhoduje předseda senátu, předseda senátu činí i další rozhodnutí podle zvláštního zákona uvedeného v odstavci 1.“

Poznámka pod čarou č. 57g) zní:

„57g) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.“

2. V § 138 se odstavec 3 zrušuje.

3. § 140 odst. 2 zní:

„(2) Zvláštní právní předpis^{57g)} stanoví, za jakých podmínek platí odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta, který byl účastníkovi ustanoven zástupcem podle § 30, stát. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.“

4. V § 140 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

„(3) Byl-li ustanoven účastníku opatrovníkem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, stát; při určení náhrady hotových výdajů a odměny za zastupování se postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně⁶⁴⁾ a náhradu za daň z přidané hodnoty soud určí z odměny za zastupování a z náhrady hotových výdajů podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené zvláštním právním předpisem^{57d)}. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.“

Dosavadní odstavec 3 se označuje jako odstavec 4.

5. V § 149 odstavec 2 zní:

„(2) Zvláštní právní předpis^{57g)} stanoví, ve kterých případech se náhrada nákladů řízení přizná namísto účastníkovi, kterému byl ustanoven zástupce podle § 30, státu.“

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o Ústavním soudu

§ 30

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 331/1993 Sb., zákona č. 236/1995 Sb., zákona č. 77/1998 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 48/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 114/2003 Sb., zákona č. 83/2004 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., zákona č. 234/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 275/2012 Sb., zákona č. 404/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb. a zákona č. 90/2017 Sb., se mění takto:

1. V § 29 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavec 2, který včetně poznámky pod čarou 2b) zní:

„(2) Podmínky, za nichž musí být účastníkovi v řízení o ústavní stížnosti ustanoven zástupcem advokát, stanoví zvláštní zákon^{2b)}. O návrhu na ustanovení zástupce rozhoduje soudce zpravodaj; soudce zpravodaj činí i další rozhodnutí podle tohoto zvláštního zákona.“

Poznámka pod čarou č. 2b) zní:

„2b) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.“

2. § 83 zní:

„Zvláštní zákon^{2b)} stanoví, za jakých podmínek platí odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta, který byl stěžovateli ustanoven zástupcem podle § 29 odst. 2, stát; v odůvodněných případech se poskytne tomuto zástupci na jeho žádost přiměřená záloha.“

3. § 84 se zrušuje.

ČÁST ŠESTÁ

Změna soudního řádu správního

§ 31

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění zákona č. 192/2003 Sb., zákona č. 22/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 350/2005 Sb., zákona č. 357/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 159/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 314/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 195/2009 Sb., zákona č. 320/2009 Sb., zákona č. 118/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 294/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 130/2011 Sb., zákona č. 303/2011 Sb., zákona č. 275/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 322/2016 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 225/2017 Sb. a zákona č. 365/2017 Sb., se mění takto:

1. V § 35 odstavec 9, včetně poznámky pod čarou 6c), zní:

„(9) Podmínky, za nichž musí být ustanoven účastníkovi zástupcem advokát, stanoví zvláštní právní předpis. 6c) O návrhu na ustanovení zástupce rozhoduje předseda senátu; předseda senátu činí i další rozhodnutí podle tohoto zvláštního zákona.“

Poznámka pod čarou č. 6c) zní:

„6c) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.“

2. V § 35 se doplňují nové odstavce 10 a 11, které znějí:

„(10) Zvláštní právní předpis^{6c)} stanoví, za jakých podmínek platí odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta, který byl účastníkovi ustanoven zástupce podle odstavce 7, stát; v odůvodněných případech se poskytne tomuto zástupci na jeho žádost přiměřená záloha.

(11) Požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo podá-li návrh na ustanovení zástupce podle odstavce 7, neběží po dobu od podání takové žádosti nebo od podání takového návrhu do právní moci rozhodnutí o nich lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení.“

3. V § 60 se za odstavec 3 vkládá nový odstavec 4, který zní:

„(4) Zvláštní právní předpis^{6c)} stanoví, ve kterých případech se náhrada nákladů řízení přízná namísto účastníkovi, kterému byl ustanoven zástupce podle § 35 odst. 8, státu.“
Dosavadní odstavce 4 až 10 se označují jako odstavce 5 až 11.

ČÁST SEDMÁ

Změna zákona o advokacii

§ 32

V zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění zákona č. 210/1999 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 6/2002 Sb., zákona č. 228/2002 Sb., zákona č. 192/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 284/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 312/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 254/2008 Sb., zákona č. 314/2008 Sb., zákona č. 219/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 214/2011 Sb., zákona č. 193/2012 Sb., zákona č. 202/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb. a zákona č. 258/2017 Sb., poznámka pod čarou č. 7c) zní:

„7c) např. Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci, § 30 odst. 2 občanského soudního řádu, § 35 odst. 8 soudního řádu správního, § 39 trestního řádu.“

ČÁST OSMÁ

Změna zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

§ 33

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů ve znění zákona č. 245/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 466/2011 Sb., zákona č. 19/2012 Sb., zákona č. 91/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 230/2016 Sb., zákona č. 258/2016 Sb. a zákona č. 296/2017 Sb., se mění takto:

1. V § 18 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavec 2, který včetně poznámky pod čarou 3a) zní:

„(2) Rozhodci jsou povinni strany podle zvláštního zákona^{3a)} poučit o jejich právu navrhnout ustanovení zástupce bez odkladu po zahájení rozhodčího řízení.“

Poznámka po čarou č. 3a) zní:

„3a) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.“

2. V § 32 se za odstavec 1 vkládají nové odstavce 2 a 3, které zní:

„(2) Návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení musí být podán ve lhůtě tří měsíců od té doby, kdy ten, kdo zrušení rozhodčího nálezu navrhuje, se dozvěděl o důvodu, pro který lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit.“

(3) Po třech letech od právní moci napadeného rozhodčího nálezu může být návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení podán jen tehdy, jestliže trestní rozsudek nebo rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, na jejichž podkladě bylo v rozhodčím řízení přiznáno právo, byly později podle příslušných právních předpisů zrušeny.“

Dosavadní odstavec 2 se označuje jako odstavec 4.

ČÁST DEVÁTÁ

Účinnost

§ 34

Tento zákona nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2019.

D ů v o d o v á z p r á v a

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu

Právo na právní pomoc je založeno přímo ústavním pořádkem České republiky. Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.

Podle čl. 40 odst. 3 věty třetí Listiny základních práv a svobod zákon stanoví, ve kterých případech má v trestním řízení obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce. Platná právní úprava poskytování bezplatné právní pomoci v zásadě umožňuje a je též v praxi realizována. Platná právní úprava je však roztržštěná, ne vždy jednotná a ve svých důsledcích poskytuje orgánům, které mají rozhodovat o poskytnutí bezplatné právní pomoci (obhajoby) neúměrně široké uvážení. Jedná se zejména o tyto normy:

- Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod,
- Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o vyhlášení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,
- Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 110/2000 Sb.m.s., o přijetí Evropské úmluvy o předávání žádostí o právní pomoc,
- Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o vyhlášení Úmluvy o právním postavení uprchlíků,
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech,
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 629/2004 Sb., o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské Unie, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Českou advokátní komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu,
- Vyhláška č. 279/2006, kterou se vydávají vzor žádosti o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie a vzor pro předávání žádosti o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské unie.

Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) v čl. 37 zakotvuje právo každého na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení, rovnost všech účastníků řízení v průběhu řízení. Dále v čl. 40 stanoví právo obviněného, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obviněný obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Dále v témž článku Listina zakotvuje, že zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce. V čl. 42 mimo jiné stanoví, že cizinci požívají v České republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou přiznána výslovně občanům.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) v čl. 6 stanoví, že každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

Dále v čl. 6 Úmluva stanoví minimální práva každého, kdo je obviněn z trestného činu, a to:

- být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu,
- mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby,
- obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují,
- vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě,
- mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

V čl. 14 stanoví, že užívání práv a svobod přiznaných Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

Úmluva o právním postavení uprchlíků v čl. 16 nazvaném Přístup k soudům, podle něhož má uprchlík zaručen svobodný přístup ke všem soudům na území smluvních států a má dále právo na území smluvního státu, ve kterém má trvalý pobyt, na stejné zacházení, jakého se dostává vlastním občanům tohoto státu v otázkách svobodného přístupu k soudům, včetně právní pomoci a vyjmutí z *cautio judicatum solvi* (záruka, že odsouzení splní to, k čemu byl odsouzen). V jiných smluvních státech, než kde je uprchlík trvale usídlen, musí užívat stejného zacházení v případech zmíněných v odstavci 2 jako státní příslušníci příslušné země jeho trvalého pobytu.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech v čl. 14 stanoví práva a minimální záruky obviněného z trestného činu. Mezi těmito minimálními zárukami zejména stanoví, že obviněný má být souzen za své přítomnosti a obhajovat se osobně nebo prostřednictvím obhájce, kterého si sám zvolí; má být poučen o svých právech a má mu být poskytnuta právní

pomoc v každém případě, kdy toho zájmy spravedlnosti vyžadují, a aniž by v takovém případě sám platil náklady, jestliže nemá dostatečné prostředky k úhradě.

Evropská úmluva o předání žádostí o právní pomoc zakotvuje mechanismus předávání žádostí v přeshraničních sporech, když v čl. 1 stanoví, že každá osoba s obvyklým bydlištěm na území státu jedné ze smluvních stran, která si přeje požádat o právní pomoc v občanských, obchodních nebo správních věcech na území jiné smluvní strany, může předložit svou žádost ve státě, kde má své obvyklé bydliště. Tento stát předá žádost druhému státu.

Následně v čl. 5 stanoví, že smluvní strany nebudou účtovat žádné poplatky za služby poskytované podle této úmluvy.

Občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“) v § 30 stanoví, že účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. O tom, že může tuto žádost podat, je předseda senátu povinen účastníka poučit. Dále stanoví, že vyžaduje-li to ochrana zájmů účastníka nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem (notářem), ustanoví mu předseda senátu zástupce z řad advokátů.

V § 140 v této souvislosti stanoví, že byl-li ustanoven účastníku zástupcem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, stát. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.

Dále § 149 stanoví, že zastupoval-li ustanovený advokát účastníka, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení, je ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, povinen zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování.

Soudní řád správní v § 35 stanoví, že navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby platí v takovém případě stát. Byla-li navrhovatelé ustanovena zástupcem některá z osob, která je advokátem, popřípadě jinou osobou, která vykonává specializované právní poradenství podle zvláštních zákonů, a která je plátcem daně z přidané hodnoty (dále jen "daň"), zvyšuje se tento nárok vůči státu o částku odpovídající dani, kterou je tato osoba povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní moci rozhodnutí o ní, neběží lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení.

Následující § 36 stanoví, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Trestní řád v § 33 zejména stanoví, že

- osvědčí-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Vyplývá-li ze shromážděných důkazů, že obviněný nemá dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby, může, je-li to třeba k ochraně práv obviněného, rozhodnout předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného. V případech uvedených ve větě první a druhé náklady obhajoby zcela nebo zčásti hradí stát,

- návrh na rozhodnutí jsou oprávněni podat kromě obviněného a jeho obhájce i jeho zákonný zástupce, jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, jakož i zúčastněná osoba; návrh na rozhodnutí včetně příloh, jimiž má být prokázána jeho důvodnost, podává obviněný v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce a v řízení před soudem soud, který koná řízení v prvním stupni. Proti rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek,
- pokud byl pravomocným rozhodnutím obviněnému přiznán nárok na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu a obviněný o ustanovení obhájce požádá, bude mu obhájce neprodleně ustanoven. Obhájce ustanoví, a pominou-li důvody ustanovení zruší, předseda senátu a v přípravném řízení soudce,
- všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny vždy obviněného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění.

Dále v § 51a stanoví zejména, že

- osvědčí-li poškozený, který uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu; to neplatí, pokud vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo její výši by zastoupení zmocněncem bylo zřejmě nadbytečné,
- návrh na rozhodnutí včetně příloh, jimiž má být prokázána jeho důvodnost, podává poškozený v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce, který k němu připojí své vyjádření,
- předseda senátu a v přípravném řízení soudce ustanoví zmocněncem poškozeného advokáta. Náklady vzniklé s přibráním takového zmocněnce hradí stát,
- pominou-li důvody, které vedly k ustanovení zmocněnce poškozeného, nebo nemůže-li z důležitých důvodů zmocněnec poškozeného nadále zastupovat, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce i bez návrhu o zproštění povinnosti zastupovat poškozeného,
- proti usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 95 zejména stanoví, že odměnu, náhradu hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas za poskytnuté právní služby je povinen zaplatit stát. V odůvodněných případech stát poskytne advokátu na jeho žádost přiměřenou zálohu.

Zákon o Ústavním soudu v § 30 upravuje obligatorní zastoupení fyzických a právnických osob advokátem.

V § 83 dále upravuje problematiku bezplatné právní pomoci, když stanoví, že odůvodňují-li to osobní a majetkové poměry stěžovatele, zejména nemá-li dostatečné prostředky k placení nákladů spojených se zastoupením a nebyla-li ústavní stížnost odmítnuta, soudce zpravodaj rozhodne na návrh stěžovatele podaný před prvním ústním jednáním, že náklady na jeho zastoupení zcela nebo zčásti zaplatí stát. V takovém případě náklady zastoupení hradí Ústavní soud ze svého rozpočtu.

Zákon o advokacii v § 18 až 18d zejména stanoví, že

- ten, kdo nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem a ani se nemůže domoci poskytnutí právních služeb podle tohoto zákona (dále jen "žadatel"), má právo, aby mu Česká advokátní komora (dále jen „Komora“) na základě jeho včasného návrhu advokáta určila. V téže věci však může být žadateli určen Komorou advokát pouze jednou; to neplatí, odmítne-li v této věci dříve určený advokát poskytnout právní služby z důvodů uvedených v § 19. V rozhodnutí o určení advokáta Komora vymezí věc, v níž je advokát povinen právní služby poskytnout, jakož i

rozsah těchto služeb. Komora může v rozhodnutí o určení advokáta stanovit i další podmínky poskytnutí právních služeb, včetně povinnosti poskytnout právní pomoc bezplatně nebo za sníženou odměnu, pokud to odůvodňují příjmové a majetkové poměry žadatele. Komorou určený advokát je povinen právní služby žadateli poskytnout za Komorou určených podmínek. To neplatí, jsou-li dány důvody pro odmítnutí poskytnutí právních služeb uvedené v § 19 nebo jde-li o zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva; v těchto případech advokát o důvodech neposkytnutí právních služeb bez odkladu písemně vyrozumí žadatele a Komoru. Určení advokáta Komorou nenahrazuje plnou moc vyžadovanou zvláštními právními předpisy k obhajobě toho, jemuž byl advokát Komorou určen, v trestním řízení nebo k jeho zastupování v jiném řízení,

- pokud žadatel žádá, aby mu byly právní služby určeným advokátem poskytnuty bezplatně nebo za sníženou odměnu, je povinen současně s podáním návrhu na určení advokáta Komorou prokázat, že jeho příjmové a majetkové poměry takové poskytnutí právních služeb odůvodňují. (Příloha vyhlášky č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta Komorou k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu, obsahuje formulář pro zjišťování příjmových majetkových poměrů žadatele),
- Komora určení advokáta kdykoli zruší, pokud během poskytování právních služeb tímto advokátem v příslušné věci pomínou důvody, na základě kterých byl advokát Komorou určen. Nedohodne-li se advokát s klientem jinak nebo neučiní-li klient jiné opatření, je advokát povinen po dobu 15 dnů ode dne, kdy došlo ke zrušení jeho určení k poskytování právních služeb, činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech nebo oprávněných zájmech újmu. To neplatí, pokud klient advokátovi sdělí, že na splnění této povinnosti netrvá,
- povinnost určeného advokáta poskytnout právní služby bezplatně nebo za sníženou odměnu Komora kdykoli, popřípadě i se zpětnou účinností, zruší nebo změní, jestliže se po dobu poskytování právních služeb určeným advokátem ukáže, že poměry klienta poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

V případě ustanovení advokáta hradí jeho odměnu podle § 23 stát.

Zákon o azylu v § 21 zejména stanoví, že účastník řízení má právo požádat o pomoc právnickou nebo fyzickou osobu zabývající se poskytováním právní pomoci uprchlíkům; ministerstvo přispěje právnické nebo fyzické osobě, která má s Ministerstvem vnitra uzavřenu písemnou smlouvu o poskytování právní pomoci, na úhradu nákladů spojených s poskytováním bezplatné právní pomoci. Tím není dotčeno právo účastníka na právní pomoc poskytovanou na základě jiného právního předpisu; úhradu nákladů spojených s poskytnutím této právní pomoci nese účastník řízení.

Zákon o zajištění právní pomoci v přeshraničních sporech v rámci Evropské Unie v § 1 mimo jiné stanoví, že přeshraničním sporem v rámci Evropské unie se pro účely tohoto zákona rozumí spor vyplývající z občanskoprávních nebo obchodních vztahů, jehož účastník má místo svého pobytu v jiném členském státě Evropské unie, než ve kterém působí soud, který spor rozhoduje. Pro určení, zda se jedná o přeshraniční spor je rozhodující stav ke dni, kdy byla podána žádost o zajištění právní pomoci v přeshraničním sporu příslušného orgánu členského státu podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona nebo Ministerstvu spravedlnosti byla doručena žádost o zajištění právní pomoci v přeshraničním sporu podle § 9 odst. 1 písm. a) zákona.

§ 3 dále stanoví, že zajištěním právní pomoci v přeshraničním sporu zahraniční oprávněné osobě se rozumí

- ustanovení zástupce v řízení před procesním soudem v souladu s příslušnými procesními předpisy (např. § 30 a 31 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád),
- ustanovení tlumočnicka v řízení před procesním soudem v souladu s příslušnými procesními předpisy (§18 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád),
- osvobození od soudních poplatků a od placení zálohy na náklady důkazu v řízení před procesním soudem, které nastává právní mocí rozhodnutí procesního soudu (nezamítne-li procesní soud žádost o zajištění právní pomoci, rozhodne, že právní pomoc v přeshraničním sporu se zahraniční oprávněné osobě poskytne),
- pořízení překladu písemností,
- náhrada nezbytných cestovních nákladů.

Náklady na právní pomoc v uvedených případech nese stát.

Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, v § 10 osvobozuje cizince a zahraniční právnické osoby za stejných podmínek jako státní občany České republiky a české právnické osoby od soudních poplatků a záloh a stanoví nárok na ustanovení bezplatného zástupce k ochraně jejich zájmů, za podmínky vzájemnosti.

Odůvodnění hlavních principů právní úpravy

Právní pomoc je dnes upravována jednotlivými právními předpisy. Není ale poskytována jednotně, ani systematicky. Cílem návrhu je tedy především sjednocení jednotlivých dílčích úprav a stanovení kritérií pro poskytnutí potřebné právní pomoci a bezplatné právní pomoci nebo právní pomoci za sníženou odměnu osobám (dále společně jen „bezplatná právní pomoc“), které nemají dostatečné prostředky pro zabezpečení kvalifikovaného hájení svých práv.

Dále je možné identifikovat následující nedostatky právní pomoci v ČR:

- právní pomoc je spojena se soudním řízením, nikoli s právní věcí,
- nepřehlednost a roztržitost právní úpravy (každý procesní předpis upravuje zajišťování právní pomoci státem zvlášť, ačkoli příjemci právní pomoci budou ve všech případech zřejmě ty samé osoby),
- příjemce zpravidla nemá volbu poskytovatele právní pomoci,
- malá informovanost občanů, tedy i těch, kteří jsou potenciálními příjemci právní pomoci,
- neprobíhá žádné řízení systému a stát nemá o fungování systému dostatek informací,
- kritéria nemajetnosti a posuzování uplatňovaného práva, o které se vede spor, nejsou stanovena jednotně,
- **chybějící úprava zajišťování právní pomoci v rozhodčím řízení.**

Předkládaným návrhem zákona nedojde k omezení rozsahu poskytované právní pomoci. Zákon nevyklučuje poskytování právní pomoci podle jiných právních předpisů; omezení poskytování právní pomoci pouze za podmínek stanovených tímto zákonem by ve svém důsledku mohlo naopak fakticky vést ke zhoršení situace potřebných příjemců právní pomoci. Příkladem lze uvést zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který upravuje právní pomoc jako součást sociálního poradenství a který by neměl být navrhovanou právní úpravou nijak dotčen; to je dáno mimo jiné tím, že kvalifikační požadavky pro výkon povolání sociálního pracovníka, který je oprávněn k poskytování sociálního poradenství, jsou jiné než požadavky stanovené navrhovanou právní úpravou. Tím dojde i k určení subjektů, které budou oprávněny poskytovat právní pomoc podle tohoto zákona.

Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Předkládaný návrh zákona by měl upravit právo na poskytnutí právní pomoci, upravit bezplatnou právní pomoc a novelizovat zákony, které již úpravu právní pomoci upravují tak,

aby jejich ustanovení nekolidovala s novým zákonem. Nebude s ohledem na specifičnost trestního řízení dopadat na zástupce ustanovené *ex officio* v případech nutné obhajoby v trestním řízení a dále na zmocněnce poškozeného v trestním řízení.

Účelem zákona by mělo být vytvoření systému poskytování právní pomoci a zabezpečení jejího poskytování v rozsahu stanoveném zákonem. Bezplatná právní pomoc by měla být poskytována fyzickým osobám a právnickým osobám, které v důsledku své materiální potřeby nemohou využívat právní služby k tomu, aby mohly řádně uplatnit a ochránit svá práva, a které prokáží, že jejich majetkové poměry odůvodňují zajištění právní pomoci na náklady státu.

Identifikace rizik spojených s nečinností

Nečinnost by znamenala zachování dosavadní právní úpravy zajištění právní pomoci a bezplatné právní pomoci jednotlivými právními předpisy. Tento stav vede v současné době k tomu, že

- právní pomoc je poskytována nesystematicky, čímž se ztěžuje a znepřehledňuje její dostupnost pro žadatele,
- nejsou stanovena dostatečně transparentní pravidla,
- neexistuje jednotný systém pro poskytování právní pomoci, což implikuje nežádoucí odlišnou rozhodovací praxi v této oblasti,
- neexistuje centrální přehled o poskytnuté bezplatné právní pomoci,
- chybí úprava zajišťování právní pomoci v rozhodčím řízení.

Zhodnocení souladu návrhu s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná úprava je zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Konkrétním zasaženým právním předpisem ústavní právní síly je Listina základních práv a svobod vyhlášená ve Sbírce zákonů pod číslem 2/1993 Sb. Dotčeným ustanovením je čl. 37 odst. 2, který stanoví: „Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“ V navrhovaném řešení je smysl, obsah a účel daného ustanovení plně promítnut, přičemž v žádném případě nedochází k zásahu do takto vymezeného ústavně garantovaného základního práva, pouze se zavádí přesné podmínky pro dodržení tohoto základního práva. Navrhovanou právní úpravou je toto ustanovení konkretizováno tak, aby při jeho aplikaci nedocházelo k nejasnostem.

Navrhovaná právní úprava je v souladu i s příslušnými nálezy Ústavního soudu. Ústavní soud například v nálezu ze dne 3. prosince 2001 (sp. zn. IV. ÚS 561/01) konstatuje, že „Právo na právní pomoc zaručované čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod se vztahuje na všechny fáze řízení a nepochybně zahrnuje i právní pomoc při podávání opravných prostředků.“ Tuto skutečnost předkládaný návrh plně respektuje.

Klíčovým se v této oblasti jeví usnesení Ústavního soudu ze dne 17. března 1998 (sp. zn. III. ÚS 296/97), ve kterém soud mimo jiné stanoví, že byt' nelze stávající právní úpravě z ústavního hlediska nic vytknout, přesto tento způsob přináší pro žadatele jisté obtíže. Ústavní soud dále stanoví, že „je totiž věcí státu, a nikoliv subjektivních představ žadatele o právní pomoc, za jakých podmínek a jakým způsobem je – i nemajetným žadatelům – poskytnutí právní pomoci zabezpečeno;“. Proto se navrhovaná úprava drží v co nejvyšší možné míře stávající úpravy a pouze kvalifikuje či zpřesňuje podmínky pro poskytnutí právní pomoci tak, aby se vyhnula možným obtížím.

Zhodnocení souladu návrhu se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii

Závazky vyplývající pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii nijak nekolidují s poskytováním právní pomoci.

Zhodnocení souladu návrhu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhované řešení je v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (publikovaná ve Sbírce zákonů pod číslem 209/1992 Sb.), zejména čl. 6. Například dle rozhodnutí ve věci Airey proti Irsku Evropský soud pro lidská práva konstatuje, že právo na spravedlivý proces obsahuje i právo na bezplatnou právní pomoc (dle soudu v určitých občanskoprávních kauzách), a to v případech, kdy se tato pomoc prokáže jako nezbytná k efektivnímu výkonu práva na spravedlivý proces. V této souvislosti soud zohledňuje zejména význam věci projednávané soudem pro žadatele, složitost případu a podmínku povinného právního zastoupení u soudu a schopnost žadatele o právní pomoc efektivně vykonávat své právo na přístup ke spravedlnosti. Tyto podmínky jsou navrhovanou právní úpravou zcela respektovány.

Mezi další požadavky kladené na systém státem zajišťované právní pomoci lze řadit povinnost žadatele prokázat majetkové a sociální poměry (rozhodnutí ESLP ve věci Croissant proti Německu) či možnost vyloučit z tohoto systému spory, které jsou neodůvodněné či vedené svévolně (rozhodnutí ESLP ve věci Steward-Braddy proti Spojenému království). I tyto požadavky jsou navrhovaným řešením plně respektovány.

Vzhledem k rovnému postavení cizinců v přístupu k právní pomoci na náklady státu je navrhované řešení v souladu s Úmluvou o civilním řízení (publikována ve Sbírce zákonů pod číslem 72/1966 Sb.) a Evropskou úmluvou o předávání žádostí o právní pomoc (sdělení Ministerstva zahraničních věcí ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 110/2000 Sb.).

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Předkládaný návrh věcně vychází ze současného stavu poskytování bezplatné právní pomoci v soudním řízení a je připravován tak, aby si ke své realizaci nevyžádal zvýšené náklady na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty, ani potřebu dalších zaměstnanců, placených z těchto rozpočtů.

Vyhodnocení dopadů na státní rozpočet vychází především z toho, že i současná právní úprava umožňuje poskytování bezplatné právní pomoci v řízení před soudy, která je i nyní hrazena z rozpočtových prostředků. Navrhovaná úprava v zásadě nerozšiřuje přístup (s výjimkou rozhodčího řízení) k bezplatné právní pomoci hrazené státem, ale sleduje především sjednocení platné úpravy a širší informovanost účastníků o možnostech jejího poskytování. Na druhé straně však nelze odhadnout případný nárůst žádostí o bezplatnou právní pomoc a z toho plynoucí možné další finanční dopady.

Zhodnocení dalších dopadů

Sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny jsou díky sjednocení stávající roztržité úpravy a stanovení poučovací povinnosti jednoznačně pozitivní.

Navrhovaná úprava nezhoršuje postavení mužů a žen. Nijak nezasahuje do ochrany soukromí a osobních údajů. Nevytváří korupční rizika a nemá dopad na podnikatelské prostředí.

Zvláštní část

K § 1 až § 5

Pojem právní pomoci je značně široký, v nejširším pojetí jím lze rozumět poskytování všech právních služeb, tj. nejen právní zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajobu v trestních věcech a zastoupení poškozeného v trestním řízení, ale též udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci (právní poradenství), které jsou jinak poskytovány za úplatu především advokáty, případně dalšími osobami (notáři, soudní exekutoři, patentový zástupci), jimž zákony poskytování právních služeb svěřují.

Bezplatné právní poradenství bude i nadále zajišťováno zejména poskytováním bezplatných právních porad organizovaných Českou advokátní komorou a Exekutorskou komorou České republiky. Navrhovaná úprava se nebude vztahovat na různé formy poradenství v právních otázkách poskytované veřejně prospěšnými právníckými osobami.

Nový zákon bude upravovat pouze zajištění těch forem právní pomoci poskytovaných ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod v soudním a rozhodčím řízení. Podle povahy věci a v odpovídajícím rozsahu se bude tato právní úprava vztahovat i na právní pomoc poskytovanou bezplatně (náklady spojené s právní pomocí hradí stát) či za sníženou úplatu – viz. § 14 a násl. zákona.

Právní úprava zajištění právní pomoci se bude vztahovat na všechna řízení před soudy, včetně správního soudnictví a řízení o ústavní stížnosti před Ústavním soudem. S ohledem na specifickou povahu trestního řízení nebude zákon dopadat na zástupce ustanovené *ex officio* v případech nutné obhajoby v trestním řízení a dále na zmocněnce poškozeného v trestním řízení – viz. § 5 zákona. Při splnění stanovených podmínek se bude ustanovení zástupce vztahovat na všechny stupně řízení, včetně řízení o výkon rozhodnutí, ale rovněž i na fázi před zahájením řízení, a to zejména z důvodu, aby se účastník mohl na základě udělené právní pomoci rozhodnout, zda řízení zahájí a dále, aby případný návrh na zahájení řízení byl dostatečně právně podepřen.

Je zachován stávající přístup, kdy je právní pomoc přiznávána pouze v případě, že se nejedná o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Ustanovení § 5 písm. e) má zabránit kverulantskému a obstrukčnímu jednání ze strany účastníků. Ustanovení zástupce není dále umožněno právníckým osobám, tj. i státu, orgánům veřejné správy a jejich příspěvkovým organizacím, a to z důvodu, že tyto mají být vybaveny vlastním právním aparátem.

Zákon je koncipován pro ochranu zranitelných osob, které nejsou sami schopny hájit svá práva, z tohoto důvodu je vyloučeno ustanovení zástupce právnícké osobě.

K § 6 až § 9

Zákon stanovuje postup příslušného soudu v řízení o ustanovení zástupce. Z důvodu ochrany účastníků neumožňuje před rozhodnutím o návrhu na ustanovení zástupce vydání některých rozhodnutí či zmeškání lhůt.

Stanoví se povinnost soudu nebo jiného orgánu poučit účastníka o právu na ustanovení zástupce, a to i bezplatného.

S ohledem na pozastavení běhu některých lhůt, pozastavení možnosti vydat některá rozhodnutí a poměrnou nenáročnost tohoto typu řízení je stanovena lhůta pro rozhodnutí příslušného soudu – bez odkladu poté, co mu návrh na ustanovení zástupce příslušnému soudu došel, nejpozději do 7 dnů. Stejná konstrukce lhůty pro vydání rozhodnutí je již užitá pro vydání předběžného opatření v občanském soudním řádu.

Je umožněno, aby soud ustanovil účastníku zástupce, kterého účastník s jeho souhlasem v návrhu označil. Tato možnost je významná v případě ustanovení zástupce bezplatného či za sníženou odměnu – viz. § 14 a násl.

Dále je stanoven způsob jakým jsou advokáti určováni jako zástupci dle tohoto zákona a to tak, aby celý proces ustanovování byl průhledným a nediskriminačním, tato pravidla jsou obdobná jako při ustanovování obhájce dle trestního řádu.

K § 10 až § 12

Předmětná ustanovení vymezují postavení zástupce, jeho vztahy s účastníkem, a to dle východisek obsažených v zákonu o advokacii. Ustanovení zástupcem bude nahrazovat plnou moc a ustanovený zástupce bude mít v řízení všechna práva a povinnosti jako zástupce na základě plné moci.

K § 13

Pokud účastníku nebude přiznána bezplatná právní pomoc nebo pomoc za sníženou odměnu – viz. § 14 a násl. je povinen zaplatit zástupci odměnu a nahradit mu jeho hotové výdaje dle ustanovení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

K § 14 až § 19

Právní pomoc hrazená státem, popř. právní pomoc částečně hrazená státem, bude poskytnuta každé fyzické osobě, která splní stanovené podmínky, tj. prokáže, že její majetkové a sociální poměry poskytnutí bezplatné právní pomoci odůvodňují.

Bude na účastníkovi, aby prokázal, že jeho majetkové a sociální poměry jsou takové, že nemůže hradit náklady právní pomoci, případně že není schopen takové náklady nést v plné výši. Podrobnosti prohlášení účastníka budou stanoveny dle zmocňovacího ustanovení § 27 Ministerstvem spravedlnosti.

Majetkové a příjmové poměry účastníka budou posuzovány především ve vztahu k předpokládané výši mimosmluvní odměny stanovené podle advokátního tarifu a tomu, do jaké míry by hrazení právní pomoci negativně ovlivnilo nutnou výživu a zajišťování dalších nezbytných životních potřeb účastníka a jeho rodiny. Na základě tohoto posouzení bude možno rozhodnout, zda právní pomoc bude poskytnuta buď zcela bezplatně, nebo za sníženou odměnu.

Poskytování bezplatné právní pomoci bude odejmuto, pokud se ukáže, že poměry účastníka je nadále neodůvodňují, případně neodůvodňovaly a dále v případě nesoučinnosti s ustanoveným zástupcem nebo v případě nevyhovění výzvě podle § 14 odst. 3 – neprokázání tvrzených skutečností. Rozhodnutí bude možno vydat i se zpětnou účinností a stanovit povinnost žadatele k náhradě státem již vynaložených nákladů.

V případě změny majetkových a příjmových poměrů žadatele v průběhu řízení nebo i po jeho skončení bude možno rozhodnout i bez návrhu o tom, že uchazeč je povinen nahradit státu vše nebo část toho, co bylo státem na poskytnutí právní pomoci vyplaceno. Tomu bude odpovídat povinnost uchazeče oznámit soudu změnu veškerých skutečností rozhodujících pro poskytnutí bezplatné právní pomoci, popř. na výzvu soudu prokázat rozhodné skutečnosti.

Zavádí se pravidlo, že účastník mající právo na bezplatnou právní moc je osvobozen od soudních a obdobných poplatků. Obdobné pravidlo je zavedeno i pro účastníka, kterému byl ustanoven zástupce, jehož odměna je částečně hrazena státem. Toto pravidlo není stanoveno pro rozhodčí řízení, a to z důvodu, že rozhodce je na státu nezávislou, soukromou osobou.

Zákon upravuje postup při stanovení odměny zástupci oprávněného účastníka – tj. v případě bezplatné právní pomoci.

Určuje se, že stát má v případě úspěchu účastníka ve věci nárok na náhradu nákladů právního zastoupení, které vynaložil.

K § 20, 21 a 23

Odměnu ustanoveného zástupce v případě bezplatné právní pomoci a jeho náklady bude hradit stát z rozpočtové kapitoly Ministerstva spravedlnosti.

Dochází ke stanovení pravidel pro uspokojení a vymáhání nároků.

K § 22

Stanoví se pravidla pro určení soudu příslušného pro rozhodnutí o návrhu na ustanovení zástupce, jakož i odkaz na předpisy, kterých bude užito při předmětném rozhodování.

K § 24 až 26

Návrh v rámci přechodných ustanovení řeší režim ustanovených advokátů a jejich nároků vzniklých před datem účinnosti zákona.

K § 27

Zmocňuje se Ministerstvo spravedlnosti k vydání prováděcího právního předpisu upravujícího podrobnosti prohlášení podle § 14 odst. 3 zákona.

K § 28 až 33

Procesní ustanovení o poskytování právní pomoci obsahují trestní řád, občanský soudní řád, zákon o Ústavním soudu, soudní řád správní, zákon o advokacii a naopak ji neobsahuje zákon o rozhodčím řízení. Proto je nutné přijmout navrhované změny také do shora uvedených procesních úprav. Jde o legislativně-technický zásah do těch ustanovení jednotlivých zákonů, která dosud upravují poskytování právní pomoci (resp. její podmínky). Legislativně-technické zásahy znamenají změnu těchto ustanovení, resp. její nahrazení odkazem na zvláštní právní předpis (zákon o zajištění právní pomoci).

V případě zákona o rozhodčím řízení se jedná o doplnění povinnosti rozhodce poučit o právu na ustanovení zástupce dle tohoto zákona.

Současně je navrhována změna, pokud jde o návrh na zrušení rozhodčího nálezu, a to v návaznosti na ust. § 233 občanského soudního řádu tak, aby byla narovnána možnost využití

institutu zrušení rozhodčího nálezů soudem. Ust. § 32 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení dává povinnost podat návrh na zrušení rozhodčího nálezů soudem pouze do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezů té straně, která se zrušení rozhodčího nálezů domáhá. Ust. § 233 odst. 1 občanského soudního řádu stanoví tři měsíční lhůtu pro podání žaloby na obnovu řízení, **ovšem od doby kdy se účastník dozví, že existují důvody pro obnovu řízení.** Dle názoru předkladatelů nemá takováto odlišnost své opodstatnění. Proto je navrhována změna zákona o rozhodčím řízení, tak aby odpovídala dikci ust. § 233 občanského soudního řádu.

K § 34

Účinnost se stanovuje k 1.1. 2019. Jde o dostatečnou legisvakanční dobu i se zřetelem k legislativnímu procesu.

V Praze 18. dubna 2018

Stanislav Grospič, v.r.
Hana Aulická Jírovcová, v.r.
Pavel Kováčik, v.r.

Platné znění částí zákonů s vyznačením navrhovaných změn

ZÁKON

141/1961 Sb.

o trestním řízení soudním (trestní řád)

[.....]

§ 33

Práva obviněného

(1) Obviněný má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat. Může uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky. Má právo zvolit si obhájce **nebo požádat o jeho ustanovení (§ 38 odst. 2) a s obhájcem** ~~a s ním~~ se radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. S obhájcem se však v průběhu svého výslechu nemůže radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Může žádat, aby byl vyslýchán za účasti svého obhájce a aby se obhájce účastnil i jiných úkonů přípravného řízení (§ 165). Je-li ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, může s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby. Uvedená práva přísluší obviněnému i tehdy, je-li jeho svéprávnost omezena.

(2) Osvědčil-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby **zvoleného obhájce nebo obhájce, který mu byl ustanoven podle § 38 odst. 2**, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Vyplývá-li ze shromážděných důkazů, že obviněný nemá dostatek prostředků na náhradu nákladů obhajoby, může, je-li to třeba k ochraně práv obviněného, rozhodnout předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce o nároku na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu i bez návrhu obviněného. V případech uvedených ve větě první a druhé náklady obhajoby zcela nebo zčásti hradí stát.

(3) Návrh na rozhodnutí podle odstavce 2 jsou oprávněny podat kromě obviněného a jeho obhájce i osoby uvedené v § 37 odst. 1. Návrh na rozhodnutí podle odstavce 2 včetně příloh, jimiž má být prokázána jeho důvodnost, podává obviněný v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce a v řízení před soudem soudu, který koná řízení v prvním stupni. Proti rozhodnutí podle odstavce 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

(4) Pokud byl pravomocným rozhodnutím podle odstavce 2 obviněnému přiznán nárok na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu a obviněný o ustanovení obhájce požádá, bude mu obhájce neprodleně ustanoven. Obhájce ustanoví a, pomínou-li důvody pro rozhodnutí podle odstavce 2, ustanovení zruší předseda senátu a v přípravném řízení soudce. Ustanovení § 38 odst. 2 3, § 39 odst. 2, § 40 a 40a se použijí obdobně.

(5) Všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny vždy obviněného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Obviněného, který byl zadržen či zatčen, je třeba poučit též o právu na naléhavou lékařskou pomoc, o maximální lhůtě, po kterou může být omezen na svobodě, než bude odevzdán soudu, a o právu nechat vyrozumět konzulární úřad a rodinného příslušníka nebo jinou fyzickou osobu, u nichž uvede údaje potřebné k vyrozumění.

(6) Orgán činný v trestním řízení, který provedl zadržení či zatčení, předá obviněnému

bez zbytečného odkladu písemné poučení o jeho právech; obviněnému musí být umožněno si toto poučení přečíst; obviněný má právo ponechat si toto poučení u sebe po celou dobu omezení nebo zbavení osobní svobody.

[.....]

Ustanovený obhájce

§ 38

(1) Jestliže obviněný nemá obhájce v případě, kdy ho musí mít (§ 36 a 36a), určí se mu lhůta ke zvolení obhájce. Pokud v této lhůtě nebude obhájce zvolen, bude mu obhájce na dobu, po kterou trvají důvody nutné obhajoby, neprodleně ustanoven.

(2) Obviněnému, u něhož nejsou dány důvody k ustanovení obhájce podle odstavce 1 a který si obhájce nezvolil, musí být ustanoven obhájce neprodleně po té, co o to požádá; to neplatí, pokud byl takto obviněnému obhájce v téže věci již dříve ustaven, avšak obviněný požádal o zrušení ustanovení tohoto obhájce bez důležitého důvodu nebo bylo ustanovení obhájce zrušeno z důvodů na straně obviněného.

(23) Je-li obviněných několik, ustanoví se těm, jejichž zájmy si v trestním řízení neodporují, zpravidla obhájce společný.

ZÁKON

99/1963 Sb.

Občanský soudní řád

[.....]

§ 30

~~(1) Účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků (§ 138), předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů. O tom, že může tuto žádost podat, je předseda senátu povinen účastníka poučit.~~

~~(2) Vyžaduje-li to ochrana zájmů účastníka nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem (notářem), ustanoví mu předseda senátu v případě uvedeném v odstavci 1 zástupce z řad advokátů.~~

(1) Podmínky, za nichž musí být ustanoven účastníkovi zástupcem advokát, stanoví zvláštní právní předpis.^{57g)}

(2) O návrhu na ustanovení zástupce podle odstavce 1 rozhoduje předseda senátu, předseda senátu činí i další rozhodnutí podle zvláštního zákona uvedeného v odstavci 1.

57g) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.

[.....]

§ 138

(1) Na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela

lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí.

(2) Přiznané osvobození předseda senátu kdykoli za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

~~(3) Byl-li účastníku osvobozenému od soudních poplatků ustanoven zástupce, vztahuje se osvobození v rozsahu, v jakém bylo přiznáno, i na hotové výdaje zástupce a na odměnu za zastupování.~~

[.....]

Placení nákladů řízení

§ 140

(1) Každý účastník platí náklady řízení, které vznikají jemu osobně, a náklady svého zástupce. Společné náklady platí účastníci podle poměru účastenství na věci a na řízení; nelze-li poměr účastenství určit, platí je rovným dílem. Účastníci uvedení v § 91 odst. 2 platí společné náklady společně a nerozdílně.

~~(2) Byl-li ustanoven účastníku zástupcem nebo opatrovníkem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, stát; při určení náhrady hotových výdajů a odměny za zastupování se postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně⁶⁴⁾ a náhradu za daň z přidané hodnoty soud určí z odměny za zastupování a z náhrady hotových výdajů podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené zvláštním právním předpisem^{57d)}. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.~~

(2) Zvláštní právní předpis^{57g)} stanoví, za jakých podmínek platí odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta, který byl účastníkovi ustanoven zástupcem podle § 30, stát. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.

(3) Byl-li ustanoven účastníku opatrovníkem advokát, platí jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování, popřípadě též náhradu za daň z přidané hodnoty, stát; při určení náhrady hotových výdajů a odměny za zastupování se postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně⁶⁴⁾ a náhradu za daň z přidané hodnoty soud určí z odměny za zastupování a z náhrady hotových výdajů podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené zvláštním právním předpisem^{57d)}. V odůvodněných případech stát poskytne advokátovi přiměřenou zálohu.

~~(34) Bylo-li nařízeno první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 2 nebo § 114c odst. 3 písm. d), platí odměnu za účastníka osvobozeného od soudních poplatků stát; při určení odměny za zastupování se postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu a náhradu za daň z přidané hodnoty soud určí z odměny podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené zvláštním právním předpisem^{57d)}.~~

57d) Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

64) § 6 a následující vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

[.....]

§ 149

(1) Zastupoval-li advokát účastníka, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení, je ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, povinen zaplatit ji advokátu.

~~(2) Zastupoval-li ustanovený advokát účastníka, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení, je ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, povinen zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování.~~

(2) Zvláštní právní předpis^{57g)} stanoví, ve kterých případech se náhrada nákladů řízení přízná namísto účastníkovi, kterému byl ustanoven zástupce podle § 30, státu.

(3) Zastupoval-li účastníka, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení, jiný zástupce než podle § 137 odst. 2, je ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, povinen zaplatit ji účastníkovi.

(4) Ustanovení odstavce 1 platí obdobně, zastupoval-li účastníka notář v rozsahu svého oprávnění stanoveného zvláštními předpisy⁵⁷⁾ nebo patentový zástupce v rozsahu oprávnění stanoveného zvláštními právními předpisy^{57b)}.

57) § 3 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č. 30/2000 Sb.
57b) § 2 zákona č. 237/1991 Sb., o patentových zástupcích, ve znění zákona č. 151/2002 Sb.

ZÁKON

182/1993 Sb.

o Ústavním soudu

[.....]

Účastníci a vedlejší účastníci řízení

§ 29

(1) Účastník nebo vedlejší účastník se může dát v řízení před Ústavním soudem zastupovat pouze advokátem v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy. V téže věci může mít jen jednoho zástupce.

(2) Podmínky, za nichž musí být účastníkovi v řízení o ústavní stížnosti ustanoven zástupcem advokát, stanoví zvláštní zákon^{2b)}. O návrhu na ustanovení zástupce rozhoduje soudce zpravodaj; soudce zpravodaj činí i další rozhodnutí podle tohoto zvláštního zákona.

2b) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.

[.....]

§ 83

Náhrada nákladů zastoupení

~~(1) Odůvodňují-li to osobní a majetkové poměry stěžovatele, zejména nemá-li dostatečné prostředky k placení nákladů spojených se zastoupením (§ 29 a § 30 odst. 1) a nebyla-li ústavní stížnost odmítnuta, soudce zpravodaj rozhodne na návrh stěžovatele podaný před prvním ústním jednáním, že náklady na jeho zastoupení zcela nebo zčásti zaplatí~~

stát.

~~(2) O návrhu rozhodne soudce zpravodaj usnesením, které se doručuje stěžovateli a zástupci. Vyhoví-li se zcela návrhu, nemusí být usnesení odůvodněno.~~

~~(3) Náklady zastoupení hradí Ústavní soud ze svého rozpočtu.~~

~~(4) Až do skončení řízení může soudce zpravodaj usnesení podle odstavce 2 zrušit nebo změnit, a to popřípadě i se zpětnou účinností, bude-li zjištěno, že poměry stěžovatele postup podle odstavce 1 neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.~~

Zvláštní zákon^{2b)} stanoví, za jakých podmínek platí odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta, který byl stěžovateli ustanoven zástupcem podle § 29 odst. 2, stát; v odůvodněných případech se poskytne tomuto zástupci na jeho žádost přiměřená záloha.

§ 84

Placení nákladů zastoupení

~~(1) Náklady podle § 83 uhradí Ústavní soud k rukám zástupce po skončení řízení. Jestliže je to důvodné, poskytne se zástupci na jeho žádost přiměřená záloha.~~

~~(2) Přizná-li Ústavní soud stěžovateli, jehož náklady zastoupení platí stát (§ 83), náhradu nákladů řízení, je ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, povinen zaplatit ji České republice v rozsahu, v jakém bylo stěžovateli přiznáno právo na zaplacení nákladů zastoupení. O tom Ústavní soud rozhodne v usnesení o náhradě nákladů řízení.~~

~~(3) Náhrada nákladů tohoto řízení je příjmem státního rozpočtu.~~

ZÁKON

150/2002 Sb.

soudní řád správní

[.....]

§ 35

Zastoupení

(1) Účastník, který nemá procesní způsobilost, musí být v řízení zastoupen zákonným zástupcem.

(2) Nestanoví-li tento zákon jinak, účastník může být zastoupen advokátem, popřípadě jinou osobou, která vykonává specializované právní poradenství podle zvláštních zákonů, týká-li se návrh oboru činnosti v nich uvedených.⁵⁾ Za zastupování náleží odměna; pro určení její výše, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, se užije obdobně zvláštní právní předpis, jímž jsou stanoveny odměny a náhrady advokátům za poskytování právních služeb.

(3) Navrhovatel může být zastoupen též odborovou organizací, jejímž je členem. Za odborovou organizaci jedná k tomu pověřený její zaměstnanec nebo člen.

(4) Domáhá-li se soudní ochrany účastník, který tvrdí, že došlo správním orgánem k jeho diskriminaci z důvodu pohlaví, národního, sociálního nebo rasového původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, barvy pleti, jazyka, náboženství, víry, světového názoru, politického nebo jiného smýšlení, zdravotního postižení, věku, majetku,

rodu nebo jiného postavení, anebo sexuální orientace, může být zastoupen též právnickou osobou, vzniklou na základě zvláštního zákona,⁶⁾ k jejímž činnostem, uvedeným ve stanovách, patří ochrana před takovou diskriminací. Za právnickou osobu jedná k tomu pověřený její zaměstnanec nebo člen.

(5) Domáhá-li se soudní ochrany účastník žalobou ve věci mezinárodní ochrany, rozhodnutí o správním vyhoštění, rozhodnutí o povinnosti opustit území, rozhodnutí o zajištění cizince, rozhodnutí o prodloužení doby trvání zajištění cizince, jakož i jiných rozhodnutí, jejichž důsledkem je omezení osobní svobody cizince, může být zastoupen též právnickou osobou, vzniklou na základě zvláštního zákona⁶⁾, k jejímž činnostem, uvedeným ve stanovách, patří poskytování právní pomoci uprchlíkům nebo cizincům. Za právnickou osobu jedná k tomu pověřený její zaměstnanec nebo člen, který má vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních předpisů vyžadováno pro výkon advokacie. Ustanovení tohoto odstavce o zastoupení cizince právnickou osobou se použije i v případech, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků²⁶⁾.

(6) Ve věcech vyplývajících ze zákona o pobytu cizinců na území České republiky nebo zákona o zaměstnanosti se může dát cizinec, který na území pobývá na vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem sezónního zaměstnání, v řízení zastupovat právnickou osobou, k jejímž činnostem uvedeným ve stanovách patří ochrana práv cizinců.

(7) Účastník se může dát zastoupit také fyzickou osobou, která má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Soud takové zastoupení usnesením nepřipustí, není-li taková osoba zřejmě způsobilá k řádnému zastupování nebo zastupuje v různých věcech opětovně.

(8) V téže věci může mít účastník jen jednoho zástupce. Zástupce musí jednat osobně, nestanoví-li tak zvláštní zákon výslovně jinak.

~~(9) Navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát. Byla-li navrhovatel ustanovena zástupcem některá z osob uvedených v odstavci 2, která je plátcem daně z přidané hodnoty (dále jen "daň"), zvyšuje se tento nárok vůči státu o částku odpovídající dani, kterou je tato osoba povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu^{6a)}; to samé platí i v případě, kdy osoby uvedené v odstavci 2 jsou společníky právnické osoby zřízené podle zvláštních právních předpisů upravujících výkon jejich povolání^{6b)} a plátcem daně je tato právnická osoba. Požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo o ustanovení zástupce, po dobu od podání takové žádosti do právní moci rozhodnutí o ní neběží lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení. Zástupce ustanovený v řízení před krajským soudem, je-li jím advokát, zastupuje navrhovatele i v řízení o kasační stížnosti.~~

(9) Podmínky, za nichž musí být ustanoven účastníkovi zástupcem advokát, stanoví zvláštní právní předpis. 6c) O návrhu na ustanovení zástupce rozhoduje předseda senátu; předseda senátu činí i další rozhodnutí podle tohoto zvláštního zákona.

6c) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.

(10) Zvláštní právní předpis^{6c)} stanoví, za jakých podmínek platí odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta, který byl účastníkovi ustanoven zástupce podle odstavce 7, stát; v odůvodněných případech se poskytne tomuto zástupci na jeho žádost přiměřená záloha.

(11) Požádá-li navrhovatel o osvobození od soudních poplatků nebo podá-li návrh na ustanovení zástupce podle odstavce 7, neběží po dobu od podání takové žádosti nebo od podání takového návrhu do právní moci rozhodnutí o nich lhůta stanovená pro podání návrhu na zahájení řízení.

5) *Například zákon č. 237/1991 Sb., o patentových zástupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.*

6) *Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.*

6a) *Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.*

6b) *Například § 11 odst. 1 a § 15 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.*

26) *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.*

[.....]

§ 60

Náhrada nákladů řízení

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Měl-li úspěch jen částečný, přizná mu soud právo na náhradu poměrné části nákladů.

(2) Ustanovení odstavce 1 neplatí, mělo-li by být právo přiznáno správnímu orgánu ve věcech důchodového pojištění, nemocenského pojištění, pomoci v hmotné nouzi a sociální péče.

(3) Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, bylo-li řízení zastaveno nebo žaloba odmítnuta. Vzal-li však navrhovatel podaný návrh zpět pro pozdější chování odpůrce nebo bylo-li řízení zastaveno pro uspokojení navrhovatele, má navrhovatel proti odpůrci právo na náhradu nákladů řízení.

(4) Zvláštní právní předpis^{6c)} stanoví, ve kterých případech se náhrada nákladů řízení přizná namísto účastníkovi, kterému byl ustanoven zástupce podle § 35 odst. 8, státu.

(45) Stát má proti neúspěšnému účastníkovi právo na náhradu nákladů řízení, které platil, není-li tento účastník osvobozen od soudních poplatků.

(56) Osoba zúčastněná na řízení má právo na náhradu jen těch nákladů, které jí vznikly v souvislosti s plněním povinnosti, kterou jí soud uložil. Z důvodů zvláštního zřetele hodných může jí soud na návrh přiznat právo na náhradu dalších nákladů řízení.

(67) Soud může uložit účastníkovi, svědkovi, znalci, tlumočnickovi nebo osobě, která měla při dokazování nějakou povinnost, aby státu nebo druhému účastníkovi nahradila náklady, které vznikly jejím zaviněním.

(78) Jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, může soud výjimečně rozhodnout, že se náhrada nákladů účastníkům nebo státu zcela nebo zčásti nepřiznává.

(89) Jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, může soud přiznat účastníkovi, který měl ve věci alespoň částečný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení i v těch případech, kdy tento zákon stanoví, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů řízení právo.

(910) U pohledávek státu vzniklých z důvodu práva na náhradu nákladů řízení vůči

osobám uvedeným v odstavcích 4 a 6 ve výši státem placených nákladů řízení se úrok z prodlení nevyměřuje.

(1011) Pro vymáhání pohledávek uvedených v odstavci 9 se uplatní postup stanovený daňovým řádem.

ZÁKON
85/1996 Sb.
o advokacii

Poznámky pod čarou

~~7e) Například § 30 odst. 2 občanského soudního řádu, § 35 odst. 8 soudního řádu správního, § 33 trestního řádu.~~

7c) např. Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci, § 30 odst. 2 občanského soudního řádu, § 35 odst. 8 soudního řádu správního, § 39 trestního řádu.

ZÁKON
216/1994 Sb.
o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

[.....]
§ 18

(1) Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.

(2) **Rozhodci jsou povinni strany podle zvláštního zákona^{3a)} poučit o jejich právu navrhnout ustanovení zástupce bez odkladu po zahájení rozhodčího řízení.**

3a) Zákon č. .../20.. Sb., o zajištění právní pomoci.“

[.....]
§ 32

(1) Návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem musí být podán do tří měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) **Návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení musí být podán ve lhůtě tří měsíců od té doby, kdy ten, kdo zrušení rozhodčího nálezu navrhuje, se dozvěděl o důvodu, pro který lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit.**

(3) **Po třech letech od právní moci napadeného rozhodčího nálezu může být návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení podán jen tehdy, jestliže trestní rozsudek nebo rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, na jejichž podkladě bylo v rozhodčím řízení**

přiznáno právo, byly později podle příslušných právních předpisů zrušeny.

(24) Podání návrhu podle odstavce 1 nemá odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezů. Na žádost povinného může však soud vykonatelnost rozhodčího nálezů odložit, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezů hrozila závažná újma nebo jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezů možné usuzovat, že je důvodný.